

9. MART 1816.

Obećao sam Šarloti da ćemo u Helsinkiju ostati šest godina. Verujem da mi toliko treba za rekonstrukciju, a tako stoji i u ugovoru. Dogovor nije teško održati, pošto je ovo najneprivlačnije mesto na koje me je put ikad naneo. Slobodno se može reći: ako je neko mesto zabačeno, onda je to Helsinki.

Samo šest godina, rekoš Šarloti. Postoji li arhitekta koji bi odbio izgradnju grada pa makar ga to odvelo u tako mračno, hladno i zabačeno mesto?

Teško mi je da pišem jer napolju odjekuju eksplozije. Erenstrem svakog dana želi da vidi izravnavano tlo. Sklanjam se od prozora i odlazim do kreveta. Kamenje koje leti pobilo je konje u gradskim dvorištima.

13. MART 1816.

Šarlotu tišti nedostatak novca. Svoje nade prikrivam rezervisanošću i ne mogu da se izborim

s tim. Radim koliko mogu, ali nevidljivi teret stresam sa sebe, kao neku neizgrađenu kupolu velike palate navaljenu na moja leđa!

Novčani problemi nestaju kad stigne plata, ali olakšanje nikad ne može nadoknaditi izgubljene dane.

Kad sam bio prinuđen da pozajmljujem od Erenstrema, osećao sam bes i stid. Erenstrem ne zna ništa o epizodama, kad unovčavanje uništava kreativnost. Njegov plan grada nije rezultat nadahnuća, već teškog rada. S druge strane, stvar je vere uvesti urbanistički ideal iz toplijih krajeva u ovaj najhladniji deo naše planete.

Šta su dugovi i potraživanja u poređenju s crkvom koja se uzdiže na mojim papirima? Caru je, zaista, jedino stalo da za projekat ne manjka novca. Njegova muževnost zavisi od crkve i grada oko nje.

16. MART 1816.

Jutros sam video kada su četvorogodišnju Emiliju šetali po molu, dok je s mora duvao vetar. Išao sam u istom pravcu, ali skrenuo sam s puta da ih ne bi susreo. Iz džepa sam iskopao sitninu za žestoko piće.

17. MART 1816.

Vidim kako Šarlota, prozebla, u tankom kaputu trči preko dvorišta u konjušnicu. Šest godina ću joj ponavljati da to ne radi. Verujem da je Šarlota do sada raspakovala sve kovčege. Svoju zbirku kamenja već sam preneo. S ovim uverenjem duboko u nama šetamo po praznom gradu.

Kako žalim što Šarlotu i Emiliju nisam poveo u Turku. Bio sam odsutan godinu dana i dopustio da se Emilija razboli. Od sada nikud ne idem bez njih.

1. APRIL 1816.

Prethodnih nedelja samo sam crtao. Od ranog jutra sedeo sam za crtežima, i kad sunce izađe – zimi je to malo pre ručka – uglavnom imam nešto da pokažem Erenstremu, ako ništa drugo, onda bar ornament akantusa na gipsanoj traci, ili nogar za stolicu. Izgradnja grada mora odnekud da počne. Šuma raste na svim mestima istovremeno. Tako i ja radim na nekoliko projekata u isto vreme. Vojni fond je do sada bio najdarežljiviji. Zato planiram dve velike kasarne za Katajanoku i Hietalahti.

14. APRIL 1816.

Po podne sam s Erenstremom otišao da pogledam Gradsku skupštinu, plod četrdesetak godina mukotrpnog rada, koja je morala da se sruši protivno opštoj volji. Ni car ne bi prihvatio gustavovske simbole. Najlakše bi bilo kad bi se sve moglo započeti na praznom prostoru. Možda ta ideja podrazumeva da nema Berlina. Ni mrtvog deteta, Karla Edvarda.

Starinske kuće na južnoj strani trga Erenstrem hoće da poruši, ako ne mogu da se obnove. Kaže da niko ne želi da vidi stare građevine. Susretosmo se s Karlom Basijem, upravnikom direkcije za izgradnju, koji je takođe imao ambicije u pogledu službe u komisiji za obnovu grada, ali su ga smatrali staromodnim. U meni je video pobednika i tako se i ponašao. Erenstremu je glasno govorio o opservatoriji koju bi sagradio u Turkuu. Nisam pomenuo da je posao već obećan meni. U principu ne volim ljude koji iskušavaju moju čast, ali u Basiju je bilo nešto bezopasno. Ispoljavao je veliki gnev i ljubomoru, ali malodušno. Nastojao sam da se ponašam ljubazno.

Po ovakvom vremenu kao danas, treba hrabrosti za odlazak do centra trga. Odatle ima

dosta do prvog skloništa. Osim toga, u vazduhu postoji neka zlobna pretnja: ako je u proleće tako studeno, kako je tek na mrazu od trideset stepeni ispod nule?

Gardijskoj kasarni u Helsinkiju, koju sam po povratku u kancelariju crtao, pripada i moje glavno delo, velika crkva, koja je predviđena za severni deo trga. Skicirao sam je na pozadini crteža, tako da će iz te skice moći da se iščitavaju mnoge budućnosti.

16. MAJ 1816.

Nisam mogao da spavam i na trenutak sam otvorio prozor. Grad nije tih, mada tako isprva deluje. Uvek postoji veća tišina od tišine, koja se nadovezuje na neku drugu i dopire do ušiju. Taj niz zvukova ovde se javlja vekovima. Na taj način, kroz zvuk zatvaranja prozora, u vezi sam kako s prošlim tako i s budućim životom.

9. JUN 1816.

Prve skice zgrade Senata samo što nisu gotove. Priznajem da sam uradio više nego što bi bilo

potrebno. Kao da crteži nisu samo etapa, nego nešto konačno. Upravo su moji crteži zainteresovali Erenstrema, a kasnije i cara, pa sam postao gradski arhitekta. Predlozi za ovalno pozorište u Petrogradu i zgradu berze u Helsinkiju tada nisu ostvareni. Možda je moj plan bio suviše ambiciozan.

2. SEPTEMBAR 1816.

Sinoć sam se posmatrao u ogledalu. U ovom telu osećam se kao u dobro skrojenom kaputu. Dovoljno je teško da upadnem u dubok san. Ujutro me efikasno podiže iz kreveta. Penjući se stepenicama, osećam njegovu snagu i pouzdanost. Po skelama se penjem kao i ruski zidar. Jedino je šteta što mi je telo stvoreno za neke toplije uslove. Čini se da bi čoveku bilo bolje da ostane tamo gde je i rođen. Ni Finac u Berlinu ne bi mogao iskoristiti sve svoje prednosti. Iako mi je telo prilično snažno, lako me napadaju bolesti, strane bolesti, koje ne pogađaju lokalno stanovništvo.

13. NOVEMBAR 1816.

Danas sam na zaleđenom moru bio u lovu na vukove s Erenstremom. Na nišanu sam ugledao vuka koji je zalutao na otvorenoj pučini, odakle je bilo nemoguće pobeći. Ograničeni domet mog oružja bio je san za vuka, kao fenjeri utopljenicima broda koji se udaljava. Gledao me je svojim vučjim pogledom, iz dubine svoje vrste, za koju nestanak jedinke nije od velikog značaja. Erenstrem je vikao sa udaljenosti od dvestotinak lakata. Pošto nisam ubio vuka i pored njegovih glasnih povika, ali u mojim ušima prigušenih, odlučio je da to uradi sam. Pucanj nije prošao daleko od mene, a vuk se na leđima već grčio, noge kao da su mu trčale po svetu okrenutom naglavce. Kad mi je Erenstrem prišao, rekao sam kako puška nije mogla da opali; uzeo mi je pušku iz ruku i nasumice pucao ka pučini. Nadam se da nije bilo skijaša, rekao je. Dok smo se vraćali na obalu, ćutali smo. Led u luci je bio providan i na morskom dnu se videla olupina trgovačkog broda. Vuk je ležao na Erenstremovim leđima kao da je jedva dobio milost, sa čvrsto stisnutim očima i zubima, baš kao da je nateran na put, a na tren je želeo prikupiti još malo snage.